

La immersió lingüística a "l'Urgell"

per Joan J. Guasch Torres

Les idees que trobareu plasmades a continuació són les que vàrem explicar als pares del Col·legi Públic l'Urgell, de Sant Josep de sa Talaia, els fills dels quals es veuran especialment afectats pel Projecte Lingüístic del Centre a partir del present curs.

El PLC és una obligació legal

Hi ha distintes categories de lleis. La llei més important de l'Estat és la Constitució. La Constitució espanyola de 1978, al seu article 3, després de confirmar el castellà com a llengua espanyola oficial de l'Estat, reconeix les altres llengües espanyoles també com a oficials a les respectives comunitats autònomes, d'acord amb els seus estatuts. Afegeix que les distintes llengües d'Espanya són un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.

La Constitució espanyola reconeix també, a l'article 148.1.17^a, que les comunitats autònomes podran assumir les competències en "el foment de la cultura, de la investigació, i en el seu cas, de l'ensenyament de la llengua de la Comunitat Autònoma". A la disposició final, i en un gest de coherència, s'ordena que el text de la Constitució s'haurà de publicar en totes les llengües d'Espanya.

La Constitució, la segueixen en importància les lleis orgàniques que la desenvolupen. D'aquest tipus són, entre d'altres, els estatuts d'autonomia, també el de les Illes Balears. Aquest és la Llei Orgànica 2/1983, de 25 de febrer. El seu article 3 diu que la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, tindrà, juntament amb la castellana,

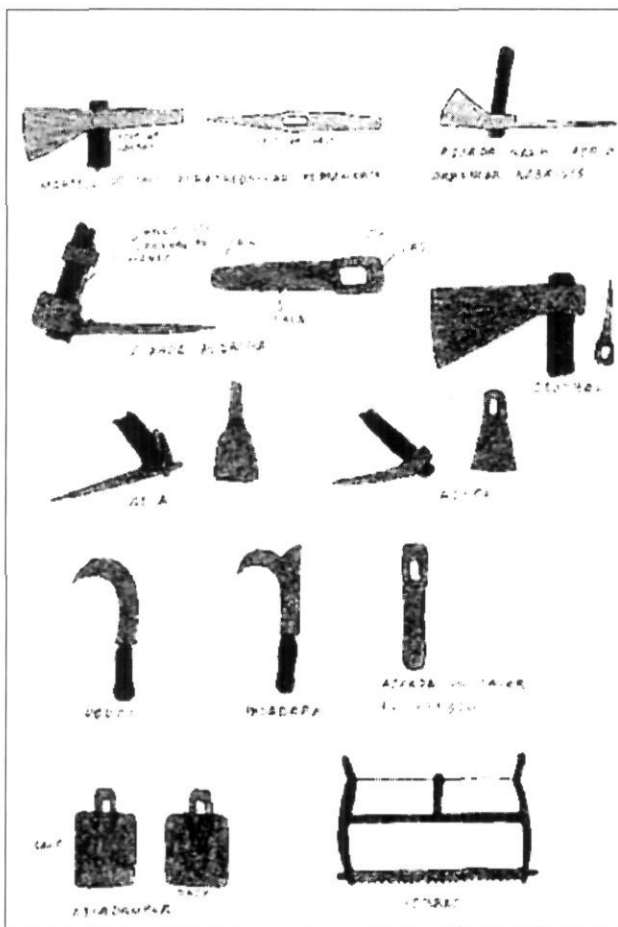
el caràcter d'idioma oficial. A l'article 10.21 es confirma la competència exclusiva de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en el foment de la cultura, de la investigació i de l'ensenyament de la llengua de la Comunitat Autònoma.

Segons aquestes competències li corresponen la potestat de legislar, la potestat reglamentària i la funció executiva. L'article 14 encomana la normalització lingüística de la llengua catalana als poders públics de la Comunitat Autònoma, insi-

steix en la competència exclusiva per a l'ensenyament de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, i assegura que les modalitats insulars del català seran objecte d'estudi i protecció, sense perjudici de la unitat de l'idioma (la qual és també reconeguda a la disposició addicional segona).

Les lleis orgàniques, les segueixen en importància les lleis ordinàries de l'Estat espanyol i les lleis dels parlaments autònoms. El Parlament de les Illes Balears va aprovar la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de Normalització Lingüística. L'article 20 d'aquesta llei obliga el Govern a adoptar les disposicions necessàries per garantir que els escolars de les Illes Balears, qualsevol que sigui la seua llengua habitual en iniciar l'ensenyament, puguin utilitzar normalment i correctament el català i el castellà al final del període d'escolaritat obligatòria. Una de les disposicions que ha adoptat el Govern per complir amb aquest objectiu ha estat l'Ordre del Conseller de Cultura, Educació i Esports

Il·lustració del llibre *Entre el camp i la mar* -Premi de la Nit de Sant Joan 1993-, de Vicent Marí Serra, alumne de "l'Urgell" quan l'elaborava.

Escola infantil del Col·legi Públic l'Urgell, a Sant Josep de sa Talaia. (Foto: Vicent Ribas "Trull".)

sobre l'ús de la llengua catalana, pròpia de les illes Balears, com a llengua vehicular en l'ensenyament no universitari, de 12 d'agost de 1994. El seu primer article estableix l'obligació dels centres educatius, a mesura que s'incorporin al nou sistema implantat per la Llei Orgànica 1/1990, LOGSE, d'incloure el Projecte Lingüístic de Centre (PLC) dins el Projecte Educatiu de Centre (PEC). El PLC és la "base per al tractament de les llengües als centres escolars i per a l'increment de la presència i l'ús de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, com a vehicular de l'ensenyament" i "haurà de preveure la implantació progressiva de la llengua catalana en l'ensenyament i en els actes administratius, socials i culturals".

La redacció d'un PLC és, per tant, un imperatiu legal que no es pot esquivar ni obviar. El PLC haurà de garantir que els escolars de les Illes Balears, qualsevol que sigui la seua llengua habitual en iniciar l'ensenyament, puguin utilitzar normalment i correctament el català i el castellà al final del període d'escolaritat.

Necessitat de normalització lingüística

A l'exposició de motius que introdueix la Llei 3/1986 de les Illes Balears, de Normalització Lingüís-

tica, hi trobam: "Des del segle XIII, la llengua catalana [...] esdevé la llengua [...] de l'administració en general, així com la de la predicació i d'altres activitats públiques i formals; i també és la llengua emprada pel poble com a eina d'intercomunicació social". És a dir, que des de llavors la llengua catalana fou usada normalment per les entitats públiques i en privat.

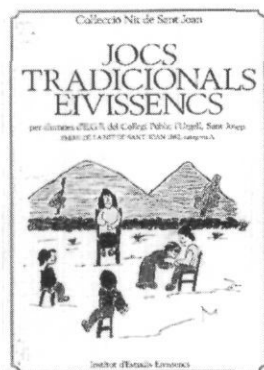
Però a principi del segle XVIII, els esdeveniments del regnat de Carles II havien creat a l'Estat espanyol una situació que estava fatalment abocada a la guerra, especialment a causa dels interessos oposats tant a l'interior del país com a l'estranger. Carles II, el darrer representant de la casa d'Àustria a Espanya, moria sense descendents. Havia designat Felip d'Anjou, nét de Lluís XIV de França, com a successor, però l'Arxiduc Carles d'Àustria es va alçar en armes per tal de rescatar la corona. Els estats de la Corona d'Aragó es posaren de part seua. La Guerra de Successió acabà amb el Tractat d'Utrecht, que va restablir la pau i donà la corona a Felip V. La venjança d'aquest, escrita als Decrets de Nova Planta, va anul·lar totes les institucions i els òrgans d'autogovern propis dels seus adversaris, ara súbdits, i va suprimir l'ús de la llengua catalana en els

plets i a les escoles. "La llengua catalana va sofrir un procés de marginació creixent en els diversos àmbits d'ús públic i formal". Els eivissencs i formenterers perdérem també la font més important d'ingressos, les salines, que eren propietat de tot el poble per donació reial. La venda de la sal pagava els impostos de la població, la qual, des de llavors, hauria de treure'ls d'on no n'hi havia per pagar-los. La memòria històrica de quasi tots els eivissencs encara ens fa sentir les salines com a pròpies a l'igual que la llengua catalana: d'aquí tots els moviments populars per defensar-les dels depredadors.

Des de llavors, el menyspreu i la persecució de les institucions i de la llengua varen ser constants. "Al segle XX, a part del breu parèntesi de la Segona República, el català sofreix una marginació encara més accentuada, tant a l'escola com als mitjans de comunicació, i també en l'ús oficial i públic en general que culmina durant la dictadura franquista. Finalment, la generalització dels moderns mitjans de comunicació, sobretot ràdio i televisió, dels quals quedava exclòs el català, ha fet que la nostra llengua arribàs a córrer el perill de desaparició..."

Més de tres segles de ser ridiculitzats, menyspreats i perseguits des

D'esquerra a dreta: quatre llibres del Col·legi l'Urgell guardonats amb el Premi de la Nit de Sant Joan; un grup d'alumnes del col·legi; i, finalment, una vista general del col·legi l'Urgell. (Foto: Vicent Ribas "Trull".)

de les institucions per parlar el català han creat una memòria històrica i han convençut els eivissencs que la seua llengua és de poca categoria, que sols es pot parlar en família, i que quan hem de llegir, escriure o parlar en qualsevol acte públic ho hem de fer en castellà, en anglès, en alemany... El català d'Eivissa és, per tant, una llengua en procés de substitució, i un idioma en aquesta situació sols té dues sortides possibles: o normalitzar-se o desaparèixer.

La dignitat d'un idioma no depèn de l'opressió que hagi o no sofert ni del nombre de persones que el parlen. Totes les llengües són igualment dignes per tal com són expressió d'una intel·ligència capaç de crear-les i perquè són vehicle de cultures diferenciades. Per això és una pèrdua irreparable la desaparició de qualsevol d'elles.

Normalitzar la llengua catalana no vol dir que aquesta hagi de ser tenguda com a més important que el castellà o que l'anglès: Repetim que totes les llengües són igualment dignes i importants. *Normalitzar vol dir tornar a la consciència de tot el poble el sentiment que la seua llengua és igual de digna que qualsevol altra i per això pot ser usada en qualsevol circumstància: davant del jutge, a la milícia, a missa, a l'ajuntament, a l'escola... o en família. Però aquest sentiment sols el pot tornar a fer revivre qui el va matar: les institucions.* Les institucions de les illes Balears han de fer ara un

sobreesforç per utilitzar sempre el català fins a aconseguir, a base d'insistir, que tot balear senti que es pot dirigir en la seua llengua, sense desmerèixer, a tothom, des de la persona més familiar fins a les institucions més altes. Quan hàgim retornat a la llengua catalana la seua dignitat en el sentir de tot el nostre poble, llavors i sols llavors, les institucions podran anar usant les distintes llengües oficials, adés una adés l'altra. Llavors estaran normalitzades.

Aquesta és la funció que han de complir també els centres educatius no universitaris de les nostres illes. Aquest és el repte que no podem menysprear, més i més quan el Govern Balear (el del President Cristòfol Soler i esperem que també el del President Jaume Matas) ha designat alguns pobles balears, entre ells Sant Josep de sa Talaia, per portar-hi a terme una experiència pilot de normalització lingüística de la qual l'escola no pot quedar a fora. I és una experiència que esperam que arribi a cada racó de les Balears.

El sistema d'immersió lingüística a l'escola

Després del que acabam d'exposar, no s'ha d'estranyar ningú si deim que pensam que el sistema d'immersió lingüística en català a l'escola és el que veim més apropiat: Hem de complir amb l'obligació que té l'escola com a institució de retornar la llengua catalana a un estat normalitzat d'ús.

Però també ho pensam així perquè estam convençuts que és l'única manera que podem aconseguir complir el manament legal que els nostres alumnes, en deixar l'escola, han de dominar adequadament les dues llengües oficials: català i castellà.

Ara per ara, tot i els anys que portam de classes de català a l'escola, tot el que hem aconseguit és que els alumnes acabin entenent la nostra llengua, però la quasitotalitat dels que no la tenien com a llengua pròpia no la parlen.

És el mateix problema que va portar els pedagogs i lingüistes d'Israel, primer, i de Quebec, després, a inventar i aplicar el sistema de la immersió lingüística, en francès, en aquest darrer cas, i tenint com a segona llengua oficial l'anglès. Els resultats varen ser encoratjadors i favorables al coneixement d'ambdós idiomes. Aquestes experiències positives varen ser aplicades posteriorment per la Generalitat de Catalunya, a les seues escoles, amb èxit semblant.

Algunes persones, de bona fe però amb prevencions o prejudicis, poden pensar que aquestes afirmacions són interessades i que certament serilla l'aprenentatge de la llengua castellana a aquestes escoles. Nosaltres estam convençuts que no.

Quan les autoritats del Govern central de l'Estat espanyol han permès l'experiència de la immersió en català a Catalunya no podia ser sinó que ja tenien proves irrefuta-

bles que no perillava l'aprenentatge de la llengua espanyola. Encara més quan aquestes experiències s'han anat repetint a escoles del País Valencià i de les Illes Balears, aquesta Comunitat encara ara sent competències en Educació. És a dir que, si en el moment actual, als centres educatius no universitaris de les Illes Balears, podem aplicar el sistema d'immersió lingüística en català és amb la benedició del *Ministerio de Educación y Cultura*, de Madrid, del qual depenem directament. Pot pensar algú que el MEC ens permetria una experiència innovadora i d'èxit dubtós en un tema com l'aprenentatge de l'idioma oficial de l'Estat per part dels alumnes de les seues escoles?

O sigui, que el camí de la immersió en llengua catalana, que defensam com el més idoni per assegurar el normal coneixement i ús tant del català com de l'espanyol als centres educatius, no és una innovació perillosa, sinó una experiència àmpliament contrastada i de provada eficàcia.

Català o eivissenc, mallorquí, menorquí?

És curiós que aquest dubte ve plantejat la majoria de vegades per persones que defensen que per viure a les Balears, *que és Espanya*, han de tenir prou amb parlar l'espanyol, *que si no, se'ls discrimina*. Però també hi ha eivissencs, mallorquins i menorquins que s'han deixat convèncer d'aquesta idea. Cap d'ells

no dubta però que el mexicà, o l'andalús, el peruà, el cubà... són el mateix idioma que el castellà. No són les diferències de lèxic entre qualsevol d'aquestes formes de parlar l'espanyol més acusades que entre les famoses *granera* i *escombra*?

Per evitar suspicàcies hem anat a buscar les definicions que segueixen al *Diccionario de la Lengua Española*, de la Real Academia Española, vint-i-unena edició, d'Espasa Calpe:

Catalán: *Lengua romance vernácula que se habla en Cataluña y en otros dominios de la antigua Corona de Aragón.*

Idioma: *Lengua de un pueblo o nación, o común a varios.*

Lengua: 2. [f.] *Sistema de comunicación y expresión verbal propio de un pueblo o nación, o común a varios.* 3. [f.] *Sistema lingüístico que se caracteriza por estar plenamente definido, por poseer un alto grado de nivelación, por ser vehículo de una cultura diferenciada y, en ocasiones, por haberse impuesto a otros sistemas lingüísticos.*

Romance: 1. *adj. Aplicable a cada una de las lenguas modernas derivadas del latín, como el español, el italiano, el francés, etc.*

Vernáculo: 1. *adj. Doméstico, nativo, de nuestra casa o país. Dicese especialmente del idioma o lengua.*

Mallorquín: 1. *adj. Natural de la isla de Mallorca.* 2. [adj.] *Perteneciente o relativo a esta isla.* 3.

m. Variedad de la lengua catalana, que se habla en la isla de Mallorca.

Valenciano: 1. *adj. Natural de Valencia.* 2. [adj.] *Perteneciente a esta ciudad o a este antiguo reino.* 3. *m. Variedad del catalán, que se usa en gran parte del antiguo reino de Valencia y se siente allí comúnmente como lengua propia.*

Menorquín/Ibicenco: 1. *adj. Natural de Menorca/Ibiza.* 2. [adj.] *Perteneciente o relativo a esta isla.*

A menorquí i a eivissenc, el diccionari, no hi afegeix la tercera acceptió: varietats de la llengua catalana que es parlen, respectivament, a l'illa de Menorca i a la d'Eivissa, la qual sí que confirma respecte de mallorquí o valencià. Podem suposar que també l'acceptaria.

Algú s'atreveix a catalogar el *Diccionario de la Lengua Española*, de la Real Academia Española, de catalanista?

És que la ciència no es pot confondre amb els desitjos o les voluntats o deixaria de ser ciència.

Si admetem que científicament l'eivissenc, el barceloní, el tortosí, el lleidatà, el valencià, el mallorquí, etc. són varietats de la llengua catalana, tant se val com denominem la llengua quan parlem: li podem dir tranquil·lament eivissenc, mallorquí o menorquí. Igual que quan, d'una persona, deim que parla argentí, que ni tan sols se'ns passa pel cervell de pensar que la seua parla no és espanyol.

JOAN J. GUASCH TORRES